

NEPŘÁTELE DEMOKRACIE A SVOBODY

Už je to tak. Čeští odpůrci sovětských přeměn posílají do boje proti nim své manželky, aby se samo mohli zatím tvářit jako sympatizanti. 18. srpna 1988 otiskla v týdeníku Kmen stat "Moskva, jak jsme ji neznali" Eva Fojtíková, manželka hlavního ideologa KSČ Jana Fojtíka a vedoucí katedry rustistiky na filosofické fakultě University Karlovy. V úvodu se čtenářům představuje: pět let v Moskvě "studovala literaturu, dějiny, život". Loni na mezinárodní literární konferenci v Moskvě upozorňovala snaživě na "české pokusy o přehodnocení sovětské literatury zpráva koncem šedesátých let". Když nyní přijela do Sovětského svazu, zjistila ke svému zděšení, že tam vývoj dává za pravdu oněm "českým pokusům". A nejen to: na Rudém náměstí - považte - se konala přehlídka italské módy! Žurnály kritizují někdejší stalinické dogmatiky, je odhalována role Stalina, kritizuje se systém stalinismu, uznává se opět Dostojevskij, začíná se psát věcně o ruské literární emigraci...Všechno se to řítí na tuto dobrou duši. Fojtíková se chytá za hlavu a sespisuje článek, ve kterém bije na poplach.

Ve shodě s československými stalinisty kritizuje otevřeně i mezi řádky první sovětské výhonky kritiky. Hledání pravdy je pro ni "modní" záležitost. Psát o hromadných represích období kultu Stalinovy osobnosti je "dnes až modní téma". Ironizuje dokonce toto tragické období, jemuž padly za obět miliony lidí: "Sko-ro každý měl aspoň vzdáleného strýčka, který někdy někde "seděl" v rozporu se zákonem..." A navíc: "Vnucuje se pořádně cynická myšlenka o specifickém "krajovém" způsobu "otužování" obyvatelstva."

S násilnou stalinickou kolektivizací, o níž se prý pí Fojtíková dověděla "teprve nedávno", vypořádává se rovněž po svém: Kolektivizace se nevydařila, ale ani práce rodinných kolektivů a smluvně zavázaných brigád prý "nepřinesla významnější výsledky" - není to pravda, i za tak krátkou dobu se prokázalo, že výsledky jsou v těchto nových podmínkách lepší než v kolchozech - a SSSR "leto: doveze ze zahraničí rekordní množství obilí". Ačkoliv Gorbačov a jiní vysvětlovali již několikrát podstatu neúspěšné a nelidské kolektivizace pí Fojtíková, která nerada slyší o omylech socialismu, tvrdí: "Chybí dosud věcný, neunáhlený rozbor".

Sovětský tisk je pro ni příkladem povrchní senzacechtivosti. V čele této "špinavé vlny" je časopis Ogonok, který si dovolil dokonce "nevybíravě odsoudit kulturní politiku A.A.Ždanova", věrného stalince a organizátora známých kulturních pogromů. "Současný stav sovětské kultury je značně chaotický", sděluje. "Je patrna snaha novinové publicistiky zatlačovat umírněné názory, veškeré snahy střežit a nezrazovat nesporné hodnoty vytvořené v důsledku revoluce a za socialistické výstavby. Najednou jsou takové názory, v dojemné shodě s buržoasním tiskem, označovány za "konzervativní", dokonce za "pravicové". To vše velice dobře známe." Ano, kritické hnutí roku 1968 ji pronásleduje i v Moskvě. "O zmatení pojmů, analogickém našim poměrům v r. 1968," pokračuje pí Fojtíková, "svědčilo označení Niny Andrejevové /pisatelky otevřeného dopisu v novinách Sovetskaja Rossijska/ za pravicovou sílu." Připomeneme, že Andrejevová, vedená k tomu nesporně i odpůrci přestavby, vystoupila jako otevřená kritička prvních kroků reformy i obhájkyně starých časů.

Dogmatický stalinismus tvoří v myšlení pí Fojtíkové základní kámen, který je pro ni nedotknutelný a posvátný. Proto kritizuje antistalinský román A.Rybakova "Děti Arbatu", pro omývání svého idolu dokonce cituje R. Augsteina ze západoněmeckého Spieglu, z něhož vytrhává několik vět. Stalin si prý "kult nevytvářel sám, byl to souhrn mnoha okolností a mnoha individuálních vůlí, kolektivně posvěcený a zafixovaný". Svou takřka odu na Stalina končí poukazem na je "přátelský" vztah k Československu. Zasloužil se o odsoucn Němců a poskytl "hospodářskou pomoc v neúrodném roce 1947. Oba činy jej charakterizují jako prozíravého politika".

Citovali jsme podstatné části článku. Autorka poznala při své poslední cestě "jevy, které nám nemusí být právě sympatické", jak tvrdí v závěru. Poučuje, že "není snadné oprostít se od iluzí, držet se reality, ale nepropadnou nihilismu, ztrátě ideálu..." Jestliže se tento ideál jmenuje věrnost dogmatickému socialismu, pak věru není co závidět pí Fojtíkové ani podobným neo-stalinským obhájcům minulosti.

Než se podrobněji podíváme na některé argumenty článku, všimněme si jeho odezvy. Všeobecně jej čtenáři považují za útok na sovětské pokusy o změny. Jen o Moskvu však přirozeně nejde. Fojtíková vyjádřila názory českých dogma-

tiků a brežněvovců dosazených k moci po roce 1969, jimž každá sovětská kritika nahání strach, protože vědí, že dřív či později musí být odsouzena jak sovětská intervence v srpnu 1968 tak i nadiktované údobí od nástupu husákovského místodržitelství.

Článek pí Fojtíkové aktivizoval pražské neostalinisty do té doby jaksi zaskočené vývojem v Sovětském svazu. 20. září 1988 uspořádal ve velkém sále Svazu novinářů svou schůzi klub novinářů - důchodců. Říkají si seniři. A pozvali na své sezení pí Fojtíkovou, která se uvedla slovy, že se "nikdy nezajímala o vysokou politiku..." Hned na to však své prohlášení nadodržela, protože odsoudila obrodný proces v roce 1968 a kritizovala "stanoviska některých sovětských soudruhů jako např. básníka Jevtušenka" - snad za jejich kladný vztah k pražskému jaru, to však naznačila jen mlhavě. Na západě prý vyvolali kolem jejího článku "nehoráznou kampan", ačkoliv vyšel "v časopise omezeného nákladu a pro specializované čtenáře..." Ještě prohlásila v úvodní řeči, že "nemůže souhlasit se skandalizací s. Brežněva... Některí lidé dělají z přestavby fetiš a klacek. Jednostranná je i kritika Stalina, např. v Rybakovově románu Děti Arbatu."

A pak dostalo slovo plenum. Hlásili se známí dogmatikové na penzi. "Na moskevské stranické konferenci," hloubá Oplustil, bývalý redaktor Rudého práva, "bylo velmi mnoho neklidu... Mně vystoupení Gorbačova připomíná Chruščov. Gorbačovovi připravil nástup už s. Andropov." Důchodkyně Hájková, která "bezvýhradně souhlasí se vším, co napsala s. dr. Fojtíková", tvrdí, že "kdyby byl na místě Stalina někdo jiný, postupoval by stejně." A pokračuje: "Stav v Sovětském svazu je chaotický. Nepřítel a zahraniční propaganda nespí, mají nyní veliký prostor a je velmi obtížné se proti tomu bránit. Jako v Sovětském svazu tak i my uvažujeme stejně v obavě, abychom chaotický proces dokázali zastavit..

Nemůže tu chybět ovšem osvědčený stalinista, redaktor Kliment z Rudého práva: "Chci složit hold s. Fojtíkové za její článek... V roce 1968 u nás napáchali mladí kritici mnoho škod. Tak jak se v SSSR nyní píše o nedávné minulosti, je to rozkolísané, zvýrazňují se jen určité momenty, přerušuje se kontinuita mezinárodního dělnického hnutí. Současný vývoj sovětského tisku podněcuje a pěstuje generační problém." Ke konci si Kliment postěžuje: "Červené šátkování pionýrů je symbolem dělnického boje a dnes se to připomíná jen 9.května. Chybí mi, že se dnes už nezpívá tolik Internacionála. Je to škoda, protože to je moc pěkná píseň."

Hned po Klimentovi hovoří Balašová, někdejší televizní ředitelka a komentátorka: "Je velmi jednoduché poplivat všechno a opomíjet to, co bylo dobré. Naše generace se nemá za co stydět. Nehorázná kampan v roce 1968 byla namířena proti Sovětskému svazu a tím i proti socialismu..." Douděra z Rudého práva tvrdí, že "jsme na tom na vesnici mnohem lépe než v SSSR." Jenom ho prý hněte, že "se u nás stále ještě dávají chalupy chalupářům z měst, zatímco je na venkově třeba mladých pracovních sil". Jak by tu mohl mlčet C. Smolík, bývalý pracovník cenzury na ministerstvu vnitra, televizní komentátor a šefredaktor Práce: "Co napsala s. Fojtíková, to bych podepsal levou i pravou rukou. Chci zvývednout, že to byla žena, která jako první napsala, co mnozí muži před ní jen říkali... Já článek na vlastní náklady rozmnožil a rozeslal. Odepsali mi, zda se to vůbec smí veřejně číst, báli se, jestli to není nějaká ilegalita. Tak daleko jsme došli v glasnosti... Odsuzují stavbu pomníku obětem stalinismu v Sovětském svazu."

Tajemník Svazu novinářů Veselý: "Vážím si klubu seniřů, kteří v žádném případě nebudou na okraji. Musím před vámi smeknout. Marodil jsem se v roce 1946, kdy s. Fojtíková vstoupila do komunistické strany a nesahám jí ani po kolena. Pocházím z dělnické a stranické rodiny..." Proč tolik devotnosti? Zřejmě, aby nakonec před vlky dogmatismu se zmohl na přání: "Prosím vás, mladí milují dynamické debaty. Dopřejme jim pohled na Sovětský svaz, i když s odlišným názorem." Ondrouch, kterého si posluchači pamatují z televize, řekl, že článek pí Fojtíkové "trefil do černého", i když je subjektivní. Stalinovy zločiny? Ondrouch je odsuzuje, nicméně "byly v tom období zřejmě nutné... V roce 1968 znamenal vývoj u nás rozpad, v Sovětském svazu nyní na rozdíl od nás se přestavba děje z impulsů stranického vedení. Přesto lze pozorovat alarmující prvky shodné s našimi koncem šedesátých let." Marcel Nolč, nedávný tajemník Svazu novinářů, chválí vedení KSČ, že nepropaguje myšlenku vrácení půdy do soukromých rukou, jako se to prý děje v Sovětském svazu...

Ivan Hell /pseudonym Ivan Skála/: "Není pravda, že jde o subjektivní pravdu s. Fojtíkové. Je to objektivní pravda. Sovětská přestavba je sice očištná vlna, má však "také špinavou pěnu, senzacechtivost atd. Ty věci nejsou pro nás přínosem, ale brzdou a my v žádném případě nemůžeme připustit revizi socialistických zásad." A na konec se ještě jednou přihlásila s. Fojtíková: "Dě-

*
Začněme svou polemiku nejdříve intimním nahlédnutím do rodinného života člena předsednictva ÚV KSČ Jan Fojtíka a jeho manželky, i když se omlouváme a čínáme to jen nakraj věci. Před několika měsíci koupili za pakatel dvě vily. Jednu pro seniora Fojtíka, druhou pro dceru - byla poemigrantovi hokejistovi Kochtovi v Braníku. Tu osobní odbočku si dovoluujeme jen proto, že ilustruje nevlídlivost panstava k jakýmkoliv podstatným změnám. Ovláda je ne tak ze starostí o vývoj socialismu v SSSR a jinde, ale mnohem spíš z obav, že by mohli přijít o mocenská postavení získaná po roce 1969 a o politicko-korupční výhody z toho vyplývající.

Především: proč ta obhajoba Stalina a stalinismu? Fojtíková například tvrdí, jak Stalin pomohl v roce 1947 v době sucha. O té "pomoci" obilím jen pomalu! Jednak si ty dočady dal masně zaplatit, a to měnou tehdy nejvzácnější - českým jáchymovským uranem /dočes nikdo neproučtoval, co jsme za něj vlastně za těch čtyřicet minulých let dostali/, jednak v onom roce jednal s československou vládou jako s neposlušnými kluky, když nřídil odmítnout pomoc Marshallova plánu. Tím vrhl československý stát do trvalé ekonomické krize a područí i závislosti na SSSR. Nebýt toho, mohlo být Československo jedním z nejbohatších a nejlépe prosperujících zemí Evropy!

Nehájí ovšem jen Stalina, ale především systém, který umožnil, aby ještě před Hitlerem začal vznikat nelidský řád postavený na lži a násilí. Monopol moci, jak to opojně chutná! Vládnout a žít si bez kontroly, z cizího potu i krve, podílet se na mafii, která pronikla do všech sfér života, likvidovat odpůrce, když se jim zachce, drancovat bohatství země, neohlížet se na potřeby státu, odvrhnout její dobré tradice, zaprodat její cizím zájmům - a to vše pod hesly sociální spravedlnosti a lidskosti... A tak tedy: jde jim hlavně o uhájení pozic československého neostalinismu a ždanovismu i brežněvismu. A la longue úsilí těchto nepřátel demokracie a svobody je ovšem odsouzeno k prohře.

Stejné motivy vedou i jejich odsudky obrodného roku 1968. Nastolení brežněvovskou intervencí ničeho se tak nehrozí jako opakování roku 1968 v nových podmínkách vnitřních i zahraničních. I v tom si však mohou být jisti, že se v Československu zformují opět síly, které poučeny minulými chybami dovedou jednou kritické společenské proudy k vítězství. Tuto zem přestanou ovládat místodržitelé, vláda se vrátí do rukou jejího lidu. Svoboda a demokracie budou znovu provázet náš život.

S E V E R U S

P O T R E F E N É H U S Y S E O Z V A L Y

Článek "Monstrvystava za "naše "peníze" o světové výstavě Praha 1988 /Pokus čís. 45/ 1987/ byl přetištěn i v zahraničním tisku a vzbudil značný ohlas. Psalo se v něm o výstavní gigantomanii, o tom že kolem padesáti milionů museli zaplatit sami filatelisté za tuto propagandu tím, že kupovali nesmyslné množství - dosud i ve světovém měřítku * nevidané - nových známek a aršíků jen, aby se pokryly všechny výlohy. Zmínili jsme se i o těch, kteří kolem výstavy z těchto peněz tyli. Zcela "náhodou" to byli dogmatikové prvního brežněvovského a husákovského kalibru.

Potřefené husy se ozvaly. A hned na několika místech. Na zasedání ústředního výboru Svazu čs. filatelistů v červnu 1988 pravil předseda organizačního výboru výstavy J. Brejha: Již dávno spustili pomlouvačnou kampan proti světové výstavě Praha 1988. V emigrantském plátku Listy se objevil článek znevažující tuto naši výstavu a její organizátory... Je součástí pomlouvačné kampaně proti naší zemi... Musíme vytvořit podmínky, abychom všechny podobné pokusy vyloučili a paralyzovali." Připojila se k němu i pracovnice sekretariátu ÚV KSČ Kuntová, která "připomněla pomlouvačnou kampan na Západě a vznik různých uskupení, které nás chtějí odvádět od naší práce," jak praví oficiální zpráva o zasedání.

Také Kmen hájí v článku "Praha v Praze" organizátory výstavy: Nad velkorysosti propagační kampaně se podivili dokonce i exponenti z roku 1968 aktivně působící v emigraci, kteří jinak naše orgány a instituce osočují z malosti... Autoři R. a R. Knotovi si pochvalují, že se podařilo utratit padesát milionů a uvádějí, co všechno se za to udělalo - vydání bulletinů na křídovém papíře, katalogů - spotřebovalo se na to 85 tun nejkvalitnějšího papíru!, šest tiskáren bylo zapraženo do propagace, plakátů; kdyby byli autoři poctiví a nesnažili zakamuflovat podstatu kritického článku, museli by například nahlédnout do výstavních propagačních bulletinů. Zjistili by, že mnohamilionové investice byly vyhozeny oknem, protože úroveň mnoha článků byla pod psa. Potřefené husy se ozvaly - prý pomlouvačnou kampan. Avšak ani na jeden kritický argument nedokázali organizátoři odpovědět.